

ZPRAVODAJ

WINTRŮV RAKOVNÍK 2024

Komedii nesmí chybět smích a „říznutí“

Jiří Suk z Divadelního spolku TYL Rakovník se tentokrát ujal režie oblíbeného Gogolova Revizora. Zpravodaj si s ním povídal o tom, v čem spočívá nadčasovost notoricky známé hry, nebo o tom, co by nemělo chybět správné komedii.

Jak jsi dospěl k tomu, že chceš režirovat Revizora?

Úplně jsem k tomu nedospěl. Přišel jsem na to, že vždycky, když nevím, kde se mi nápad vzal v hlavě, podstrčila mi ho Evička (Suková, manželka režiséra – pozn. autora). Původně jsme plánovali zpracovat Světáky. Načetl jsem si je v několika verzích, a dokonce jsem si obstaral filmový scénář. Nevěděl jsem ale, jak látku uchopit. Potom mi někdo poradil, abych se zkusil podívat na Revizora. Udělal jsem to a tam jsem se se scénářem potkal.

Po rakovnickém divadle se neustále řešilo, co se bude inscenovat po Šakalích letech.

Nápad s Revizorem vyvstanul právě při Šakalích letech. Alena Mutinská mi přede všemi řekla: „Prostě něco udělej.“ Myslím, že snad Vladimír Lechnýř přišel se Světáky a nakonec jsme skončili u Revizora.

V čem je podle tebe Revizor nadčasový?

V tom, že lidé jsou furt stejné svině. Pořád tu existují lobbisté, kteří se živí tím, že sofisticky uplácí.

Revizor patří mezi často zpracovávané tituly. Jak je těžké u podobně frekventovaných her najít své originální inscenační řešení?

Ani nevím. Je zásadní se příliš nevdálit od předlohy. Režisér by měl ctít autora a nestát proti němu. Když jsem hru četl, viděl jsem výsledek před sebou. Uložil jsem si, nekoukat se na žádné jiné inscenace Revizora. Samozřejmě jsem za svůj život nějaké viděl, ale už si je nepamatuji detailně. Podařilo se mi nakonec naplnit svoji vizi. Inscenace už nyní předčila mou představu a rozvíjí se ještě víc.

Máš nějaké své režijní poznávací znaky, díky nimž si lze u sledování tvé inscenace říct: „Ano, to dělal Jiří Suk?“

Moje první větší činoherní režie byl Saturnin. Přistupoval jsem k němu tak, a asi to dělám sobecky pořád, aby se výsledek

líbil mně. Když jsem zjistil, že se inscenace líbí i někomu jinému, pocítil jsem ohromné vnitřní nadšení.

Razíš nějakou svoji metodiku při práci s herci?

Takhle bych to nenazýval. Za klíč k práci s herci vděčím i KoPRu (Kurz praktické režie – pozn. autora). Musím nejdříve hercům poskytnout hrubou kostru a nezapomínat se malichernostmi a detaily, i když je už nosím v hlavě. Poté se někdo chytne sám a někoho je třeba dovést k tomu, proč do dané situace či mikrosituace jde, s čím a čeho chce dosáhnout. Následně postupně přidávám další náležitosti. Teď je krásný čas, kdy se herci v inscenaci zabývají, moje vtipy berou za své a dělají je autenticky. Po jevišti neběhá čtrnáct Jirků Suků, ale každý tam vystupuje sám za sebe v prostoru, který dostal strukturně vymezený.

V čem dalším jsi při tvorbě Revizora pocítil vzdělání, které ti dal KoPR?

KoPR na mě měl samozřejmě velký vliv, ale posunula mě i řada jiných seminářů. Nejsem schopný diagnostikovat, který nápad jsem dostal díky kterému semináři, ale KoPR vnímám jako nejucelenější vzdělávací produkt pro režiséry.

V čem ti nejvíc vyhovuje tvorba komedie?

Baví mě se na divadle pobavit. Úplně katastrofické inscenace jsem nikdy moc nemusel ani divácky. Ano, mají svoji kvalitu a hloubku, ale nerad odcházím z představení s pocitem, jako kdybych dostal prknem po hlavě. U komedie máš navíc okamžitou reakci v podobě smíchu. Buď lidi baví, nebo ne, zatímco například u existenciálních dramát se jako tvůrce už pak nedozvíš, zda divákům něco z tvé inscenace po čase došlo a někam je to posunulo, nebo ne.

Co tě na komedii dále baví?

Hrát si s načasováním tak, aby zapůsobilo. V závislosti na výstavbě situací hraje obrovskou roli někdy i milisekunda. Byl jsem moc rád za to, že při zkouškách ti, co zrovna nehráli, seděli v hledišti, namísto toho, aby někde mimo mastili karty a podobně, a dívali se na to, co jsme zrovna tvořili. Dostal jsem tak hned zpětnou vazbu. Postavili jsme situaci, zanesli do

ní úpravy a výsledný efekt pak byl daleko větší.

Máš nějaké režisérské ambice?

Nemám nějakou vysněnou horu. Předsevzal jsem si jen, že se nebudu montovat do žánru, kterému nerozumím nebo ho neumím.

Co by podle tebe nemělo chybět správné komedii?

Smích a „říznutí“, které najdeš i v Revizorovi. I on má silné téma. Všichni se v něm vidí, či v něm najdou někoho ze svého okolí, potažmo ze systému. „Říznutí“ podle mě nejvíce funguje, když se ušetří do rozchechtaných ksichtů. Meluzin v jedné scéně říká: „Čemu se smějete? Vždyť se smějete sami sobě.“ Líbí se mi, že Revizor není jen chechtanda či kabaret, ale že obsahuje i nějakou zprávu, která by v dobré komedii neměla chybět.

Souhlasíš s tvrzením, že nejlepší vtipy vznikají z nevtipných věcí?

Vtipy asi takto vznikat mohou, ale nemyslím si, že jde o pravidlo. Nejhorší je, když se baví interpret a nebaví se publikum, čímž nenařazím jen na divadlo, ale i na jisté rozhlasové stanice, které pak nedokážu poslouchat. Moderátoři se tam chechtají svým vtípům a nevíš, co říkají, protože jim nerozumíš.

Jiří Štraub

Hrát dítě je pro dospělého vždy problém

Divadlo MÁJ Praha uvedlo autorský příběh, který využívá motivy ze slavné knihy Antoine de Saint-Exupéryho *Malý princ*. Inscenace dostala název *LEON – Příběh chlapce* a premiéru měla před necelým rokem. Jaký kámen úrazu čeká na dospělého herce, který přijme výzvu hrát malé dítě? Nejen o tom Zpravodaj hovořil s režisérem Jiřím Jahodou.

Jaký máš vztah k Malému princovi?

Vždy jsem přemýšlel, o čem *Malý princ* je. Kniha má v sobě spoustu moudrosti a poselství. Slyšel jsem výbornou definici, podle níž *Malý princ* mluví o tom, že pokud k sobě něco připoutáme, jsme povinni se o to starat. Podle mě kniha ukazuje dospělým, že by možná nebylo špatné dívat se na svět dětskýma očima. Mám moc rád pasáže, kde se mluví o tom, že když dospělému řekneš: „Viděl jsem krásný cihlový dům s narciskami v oknech,“ neumí si ho představit. Ale když mu řekneš: „Viděl jsem dům za dvě stě tisíc liber,“ všichni pochopí, že stavba je nádherná.

Jak jsi dospěl k nápadu přizpůsobit Malého prince svému vlastnímu příběhu?

Malý princ je úžasná kniha. Nikole Vanclové, která nyní hraje Leona, jsem kdysi říkal: „Napadlo tě někdy, že když Malého prince kousl had, tak umřel?“ Nechtěla to přijmout. Rozhodl jsem se, inspirovat se Exupéryho příběhem, ale napsat hru úplně o něčem jiném, než o čem pojednává kniha. Proto se také inscenace jmenuje *LEON – Příběh chlapce*. Kdyby se jmenovala *Malý princ*, všichni by očekávali klasický příběh z knihy. Ten ale hra neobsahuje.

Pracoval jsi s dílem, které mnozí považují za nedotknutelné. Měl jsi kvůli tomu nějaké obavy?

S tím, o čem mluvíš, se setkávám často. Zejména, když si vybereš chronicky známou předlohu jako *Malý princ*. U jiné knihy by se mohlo stát, že o ní někdo neslyšel, ale tady ne. Leon má navíc velmi nápořádny kostým, ve hře se dokonce vyskytují celé pasáže přímo z *Malého prince*. Snažil jsem se ale celek poskládat tak, aby od A do Z odvyprávěl příběh odmítaného dítěte a ukázal, jak něco takového může skončit.

Jak tě napadlo obsadit do role Leona dívku?

Nikola Vanclová je kolegyně z našeho divadla. Věděl jsem, že roli zvládne. U *Malého prince* se vždy naskytne problém, že ho musí hrát buď dítě, nebo se většinou obsazují holky. Dnes bych se ale nebál dát tuto roli ani dospělému chlapci, pokud by byl schopen ji utáhnout. *Malý princ* totiž není ani tolik o tom, kdo ho hraje. Je těžké roli zvládnout, protože pro dospělého představuje hraní dítěte pokaždé velký problém.

Čím to podle tebe je?

Říkal jsem například Nikole: „Uvědom si, že pokud v textu stojí: ‚Ten pán k nám chodí jen, když táta není doma,‘ každý divák pochopí, proč tam chodí, ale tobě jako dítěti to dojít nemůže. Chvilku pak bojovala s tím, že jí takové zřejmé věci viditelně docházely. Práce na ztvárnění dítěte byla velmi těžká.“

Co dále může být pro dospělého herce těžkého na hraní dítěte?

V úvodní scéně Leona zase vidíme, že dítě má schopnost vnímat třeba šest věcí najednou a nepředstavuje to pro něj žádný problém. My jako dospělí muži si už neuvědomujeme, že něco takového jde, ale jako malí jsme to uměli také. Vtip spočívá v tom, nesnažit se být dítětem, ale hrát s vědomím toho, že jsem dospělý herec, a nějak si přehodit mysl.

Dnešní představení trvalo zřejmě kratší dobu, než jak uváděl program. Vyhazovali jste před dnešní reprízou nějaké scény?

Ne. Uvedený čas je pouze orientační. Občas jsme delší, občas kratší, ale pohybujeme se v nějaké stopáži s rezervou plus minus deset minut. Délka představení se odvíjí od toho, jakou mají herci energii. Dnes jsem čekal, že nám představení zabere spíše delší dobu. Obvykle hraje na menší scéně, takže jsem myslel, že nám potrvají déle příchody a odchody, ale nakonec to podle mě fungovalo dobře.

Jiří Štraub

Nechceme hrát stále jeden žánr

Spisovatelka Naďa Reviláková adaptovala svoji knihu *Deník Dory Grayové*, kterou poté zinscenoval Ochotnický spolek UHLÍŘ Uhlířské Janovice. Jak autorka, tak divadelníci pocházejí ze stejného města a premiéra se konala u příležitosti Vzpomínkových dnů na židovské obyvatele. Jaké bylo hrát inscenaci poprvé mimo domovskou scénu? Na otázky Zpravodaje odpovídala režisérka Helena Kmochová.

Vaše inscenace *Deník Dory Grayové* adaptuje stejnojmennou knihu Nadi Revilákové. Máte k jejímu textu citový vztah?

Vztah mám spíše k autorce. Známe se osobně a poznaly jsme se právě díky přípravě naší aktuální inscenace. Naďa Reviláková působí ve stejném městě jako náš ochotnický spolek. Projekt vznikl u příležitosti Vzpomínkových dnů na židovské obyvatele v Uhlířských Janovicích.

Kniha i hra vznikaly současně?

Ne, dostaly jsme se k sobě až poté, co vydala knihu. Zpracovala i adaptaci, kterou jsme zinscenovali.

Hráli jste dnes inscenaci poprvé mimo domovskou scénu?

Ano, byla to dobrá zkušenost. Jeli jsme sem právě kvůli tomu, abychom si vyzkoušeli zahrát *Deník Dory Grayové* jinde než v domácím prostředí a abychom si vyslechli názor jiného publi-

ka než našeho, které hru zhlédlo při Vzpomínkových dnech.

Liší se rakovnické Tylovo divadlo hodně od prostoru, kde hrajete obvykle?

Kéž bychom měli takové podmínky jako tady. Nehrajeme ani v divadle jako takovém. Pro zkoušky a představení máme k dispozici sokolovnu. Když si třeba chceme otestovat světla, musíme je nejdříve připravit, postavit, zapojit a podobně. Nemůžeme jen přijít, nastavit, zapnout je a začít zkoušet.

Kolik jste už režírovala her?

Deník Dory Grayové je asi třetí inscenace. Snažíme se pořád zkoušet nové věci, nechceme hrát stále jeden žánr. Předtím jsme zpracovali Canterburské povídky, které si teď pojedeme vyzkoušet do Sadské. Adaptovali jsme také Kytici od Karla Jaromíra Erbena.

Jak dlouho vám zabralo zkoušení Deníku Dory Grayové?

Měli jsme na něj docela málo času. Zkoušeli jsme ho tři měsíce. Tlačil nás totiž termín Vzpomínkových dnů. Do toho se nám naskytla další příležitost, kde si zahrát, a oba termíny byly blízko u sebe. Tři měsíce představují pro amatérské divadelníky velmi krátkou dobu, protože systém zkoušek mají úplně jiný než profesionálové. Jsou schopni se sejít jen jednou nebo dvakrát do týdne. V profesionálním divadle můžete zkoušet měsíc či dva každý den, a pak inscenaci dotváříte, jak je potřeba.

Víte už, jakou hru byste chtěli inscenovat příště?

Budeme se podílet na městských slavnostech, které budou věnované celému našemu spolku. Nazkoušíme pohádku. Nechceme teď dělat vážnou hru.

O jako pohádku půjde?

O Červenou Karkulku, ale velmi ji upravíme. Budou se v ní prolínat tři linky dospívajících postav. Mimo Červené Karkulky se bude jednat o myslivce-keho adjunkta a malého vlčka. Všichni poprvé vyrazí do lesa a potkají se tam.

Plánujete Červenou Karkulku přivést i na rakovnickou Popelku?

Jsme teď rádi, že jsme. Absolvujeme jaro, Sadskou a uvidíme, co nás potká na podzim.

Jiří Štraub

Ochotnický spolek Uhlíř Uhlířské Janovice Nada Reviláková: Deník Dory Grayové

Ochotnický spolek Uhlíř z Uhlířských Janovic po loňském uvedení hry Knihovna Scotta Z. Burnse o masakru na střední škole, při němž padlo za oběť rukou šíleného mladistvého střelce nemalé množství osob, pře-

devším studentů, zvolil opět látku se závažným společenským obsahem. Dramaturgickým východiskem se mu tentokrát stala oceňovaná próza Nadi Revilákové Deník Dory Grayové, strhující, dojemné i humorné pátrání po stopách minulosti, jmenovitě z období holokaustu za 2. světové války. Šestnáctiletá Hanka je postavena před rozhodnutí rodičů přestěhovat se z metropole na venkov. Snaží se jejich rozhodnutí odvrátit, a to až do chvíle, kdy objeví ve skryši na půdě venkovského domu deník a medvídka, které zde ukryla v roce 1942 malá dcerka někdejších obyvatel domu, kteří se museli na nátlak okupačních úřadů ze vsi odstěhovat. Hanka se chopí pátrání po osudu autorky deníku a její zmizelé židovské kamarádky.

Postupně odhaluje osudy lidí spjatých s neblahým obdobím naší historie. Nada Reviláková pro soubor Uhlíř při-

pravila i dramatisaci své prózy. Opus-tila v ní sekvence snění Hanky, zhmotnila postavu malé Dory a vypustila některé drobnější epizody. Dramatizace je podkladem pro inscenaci tzv. vyprávěného divadla, v němž jsou situace ze současnosti demonstrovány či realizovány dialogickými výstupy.

Režie se ujala paní Helena Kmochová. Inscenaci uvodila dobovou hudební skladbou a historickými nahrávkami projevů. Následoval výstup ukrytí deníku a medvídka malou Dorou před nuceným odjezdem její rodiny ze vsi. Další situace opisují dění z výchozí předlohy. Hraje se v prostoru, který dobře evokuje vyprázdněnou půdu, ale je současně indiferentním prostorem, v kterém se mohou odehrát scény situované mimo prostor půdy. U nich by bylo zapotřebí vymyslet způsob proměny tak, aby nedocházelo k matení diváků. Očividně se to děje ve scéně odhalení pátrače po pokladu. Na škodu je též umístění jedné z klíčových scén v závěru hry pod jeviště. Souboru se nicméně podařilo srozumitelně převyprávět autorčinu předlohu. Nutno poznamenat, že se tak začasť dělo pouhou reprodukcí textu, méně pak hereckým jednáním slovem, nežkuli jednáním mimoslov-

ním. Souboru by se vyplatilo věnovat péči hereckým dovednostem. V případě Deníku Dory Grayové by pomohla i redukce některých dlouhých pasáží textu, např. zbytného vyprávění o kocouroví, byť jeho obsah s tématem hry souvisí.

Milan Strotzer

Divadlo Máj Praha

Jiří Jahoda s použitím motivů z knihy Antoina de Saint-Exupéryho Malý princ: Leon – Příběh chlapce

Divadlo Máj z Prahy přispělo do programu Wintrova Rakovníka 2024 dalším z četných počinů přivést na divadelní jeviště známé dílo Antoina de Saint-Exupéryho Malý princ. Ne-

šlo však tentokrát o pouhou jevištní interpretaci prozaické předlohy, ale o svébytnou výpověď na půdorysu a s použitím motivů Malého prince. Jiří Jahoda, autor scénáře a režisér inscenace zároveň, se v ní zaměřil na vztah dětí k rodičům, především však na vztah rodičů k dětem. V programu k inscenaci se píše: „Vztahy jsou něco, co tu zůstane, i když vyřešíme všechny hmotné problémy světa. Vztahy jsou jako oheň. Hodně záleží na tom, jak je člověk používá. Zda jimi hřeje, nebo pálí.“ O tom Jahodova inscenace nepochybně vypovídá. Je vedena prostředky vyprávěného divadla, v němž ale nechybí ztvárnění korespondujících situací hereckými prostředky. Vše

je viděno očima chlapce Leona. Klíčové sdělení tématu se odvíjí prostřednictvím vylíčení vztahu Leona k jeho rodičům a rodičů k synovi. Matka je vyčítavá a vrtkavá, její předobraz je v postavě Růže z Exupéryho Malého prince. Postava Otce je traktována jako outsider a opilec, koresponduje s Pijanem ve výchozí předloze. Pendantem k rodičovské dvojici jsou bezdětní manželé pilot Antoine a jeho žena Liška, u nichž Leon nachází poro-

zumění a přátelství. Nechybí ani další postavy odvozené z Malého prince: Majitel letiště (Král), Narcis (Domýšlivec), Podnikatel (Businessman).

Hraje se na divadelním prostoru vybaveném nejnужnějším nábytkem a polyfunkčním objektem, napomáhajícím označení jednotlivých prostředí, v nichž se příběh odvíjí. Kostýmní výprava podporuje charakteristiku postav hry, až na chlapce Leona, který jako by byl z jiného než pozemského

světa. Vyprávěcí part Leona je zřetelně odlišován světelnými změnami.

Mezi zkušenými a namnoze dobře herecky vybavenými členy souboru nikterak nezaniká výkon Nikoloy Venclové, představitelky chlapecké role Leona. Ba naopak, je ocenění hodný.

Milan Strotzer

Divadelní spolek Rakovník Nikolaj Vasiljevič Gogol: Revizor

Divadelní spolek Tyl Rakovník uvedl na Wintrově Rakovníku své nastudování hry Nikolaje Vasiljeviče Gogola Revizor, která náleží k pokladům svě-

tové dramatiky, pokud jde o komedie k pokladům nad poklady. Pětiaktová satirická komedie ruského prozaika

a dramatika ukrajinského původu si bere na paškál tupost, nevzdělanost a zkaženost úředníků v jednom ruském provinčním městečku prolezlém korupcí a mnoha jinými neřestmi. Nastavuje zrcadlo všem, jejichž charakter je pokřiven podlézavostí, úplatkářstvím a zupáctvím.

Režisér Jiří Suk zvolil překlad Karla Miloty a text hry zredukoval. V úvodu hry nahradil mluvené slovo němohrou. Tou předznamenal i prvním výstup Chlestakova. Dobrý záměr „méně slov a více akce“ se na přehlídkovém představení však neprosadil, způsobil jen pomalejší rozjezd inscenace a ruku v ruce s tím patrně i zúžení charakterů postav na karikatury. V dobrém slova

smyslu je však inscenace ambiciózní. Svědčí o tom mj. její scénografické řešení včetně kostýmní výpravy.

Při další práci na inscenaci by bylo žádoucí zvážit, zda textová redukce není přílišná, zda skýtá hercům dostatečný prostor pro projevení bohatší charakteristiky, mj. i toho, že mají všichni tzv. „máslo na hlavě“. Týká se to především

prvního setkání hejtmana s Chlestakovem v hospodě a výstupů poskytování úplatků. Dotýká se to i scény stále narůstajícího chvástání Chlestakova podpořeného alkoholem. Ta je v ins-

cenaci velmi zkrácena, Chlestakov do ní vchází, či přesněji, je přinesen ve stavu značné opilosti. Místo procesu se v podstatě hraje jen výsledek. Naproti tomu vychází navzdory textové redukci všechny scény, v nichž figurují postavy hejtmanovy ženy (Jana Šváchová) a dcery (Magdaléna Šváchová). Patří k nim i výstup hejtmana (Pavel Polakovič) a jeho ženy, v němž si malují svou budoucnost v Petěrburgu. Dobře vychází i scéna hledání viníků před závěrem inscenace, v níž se naplno projeví zupáctví úředníků, nemluvě o samotném závěru, kdy nastane rozpad onoho zupáckého světa. Nuže, zaděláno je, ale upečeno do růžova nikoliv.

Milan Strotzer

